herpy

PILGIFTFROSKER

Brazil-nut Poison Frog

Adelphobates castaneoticus

Adelphobates castaneoticus er en liten, lakkblank svart pilgiftfrosk med hvite eller gulaktige flekker og lysende oransje flekker ved forbena og knærne. Den lever på skogbunnen i delstaten Pará i det brasilianske Amazonas og er oppkalt etter paranøtten, hvis tomme skall hannen bruker som vannbasseng til rumpetrollene. Det finnes bare lite kunnskap om stellet.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Dendrobates castaneoticus*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**18-23 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**8-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 45 cm** L × B × H for 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**24-27 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vann	**Ingen vannskål**
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**På bakken**
Kjønnsmoden	**5-7 mnd.**
Egg per legging	**4-8**
Klekking	**10-14 dager**
Larvetid	**60-90 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og andre rumpetroll**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Adelphobates castaneoticus er en liten pilgiftfrosk på 18-23 mm fra snute til kloakk. Hunnene er omtrent 2,5 mm større enn hannene. Ryggen er glatt og skinnende svart med flekker og streker i hvitt eller gule nyanser, og buken er mørkegrå til svart med samme lyse tegning. Det sitter en tydelig gul eller oransje flekk der forbenet møter kroppen, og to tilsvarende flekker ved hvert kne på bakbenet. Når frosken sitter stille, smelter kneflekkene sammen til én stor flekk. En ytterligere flekk på undersiden av leggen ses bare nedenfra.

Arten ble beskrevet i 1990 av Janalee Caldwell og Charles Myers som *Dendrobates castaneoticus* og er typeart for slekten *Adelphobates*. Artsnavnet kommer av latin castanea, kastanje, og henspiller på paranøtten, som i Brasil kalles castanha-do-pará. Søsterarten er *Adelphobates quinquevittatus*, som lever lenger vest, og arten er også nær beslektet med *Adelphobates galactonotus*, som er langt bedre kjent i fangenskap.

Arten holdes bare sjelden, og kunnskapen om stellet er sparsom. Brasil tillater ikke eksport av arten. Levealder og temperament er ikke dokumentert; levealderen i boksen er et anslag.

Pilgiftfrosker danner ikke selv giften sin, men tar opp alkaloider fra byttedyr i naturen. Styrken hos *A. castaneoticus* er ikke dokumentert, og hudgiften er satt til mild ut fra de nærmeste slektningene. Oppdrettede dyr som fôres med bananfluer og spretthaler, har ingen nevneverdig gift. Vask likevel hendene før og etter kontakt med terrariet.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

Utbredelse og leveområde

Adelphobates castaneoticus finnes bare i regnskogen i det sentrale Brasil, i delstaten Pará. Typelokaliteten er Cachoeira Juruá ved Xingu-elva. I tillegg er arten kjent fra Taperinha omtrent 300 km mot nordvest og fra Tapajós-skogen ved Santarém. Funnstedene ligger langt fra hverandre, og arten er sannsynligvis mer utbredt enn funnene viser.

Arten forekommer i flere vernede områder, blant annet nasjonalskogene ved Altamira og Tapajós og Cristalino-parken. Den regnes som vanlig innenfor sitt område, og bestanden ser stabil ut. Truslene er skogshogst, omlegging av skog til jordbruk og skogbranner.

> **Naturlig utbredelse:** Brasil.

LEVEOMRÅDE

Adelphobates castaneoticus lever i regnskog i lavlandet og er dagaktiv. Den holder til i løvlaget på skogbunnen og klatrer bare litt opp i lav vegetasjon. Føden er maur, termitter og andre små leddyr.

Klimaet i utbredelsesområdet er tropisk varmt og fuktig med små forskjeller mellom dag og natt og en tørrere periode en del av året.

Arten er knyttet til paranøttrær. Nøttenes harde kapsler faller til bakken, der agutier og andre dyr bryter dem opp for å nå frøene. De tomme skallene blir liggende og fylles med regnvann. Her kan rumpetrollene vokse opp, men også i vannfylte trehull og stubber. Vannsamlingene er små og kortvarige og deles med larver av insekter og andre amfibier, så rumpetrollene er rovdyr som spiser mygglarver, mindre rumpetroll og plantemateriale.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Det finnes bare lite kunnskap om stellet av *Adelphobates castaneoticus*. Arten lever i løvlaget på skogbunnen i et varmt og fuktig lavlandsklima. Temperatur og luftfuktighet er lånt fra søsterarten *Adelphobates quinquevittatus*, og tallene for avl fra den langt bedre kjente *Adelphobates galactonotus* og fra *A. quinquevittatus*.

To voksne dyr kan holdes i et terrarium på minst 45 × 45 × 45 cm. Arten er liten og lever på bakken, så gulvarealet er viktigere enn høyden. Bruk et levende, beplantet terrarium med drenslag, fiberduk, fuktig bunnsubstrat og et tykt løvlag øverst. Løvlaget er froskens eget leveområde, og det må ligge så tykt at dyrene kan gjemme seg under det.

Gi flere skyggefulle skjul av kork, røtter og planter. Sørg for god ventilasjon, og tett alle sprekker, for froskene er små. La terrariet kjøre seg inn, og bygg opp en bestand av spretthaler og gråsugger før froskene kommer inn.

Ikke hold ulike arter sammen. Ukjent temperament gjør det lurt å ha et ekstra, innkjørt terrarium klart for å skille dyr.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon Les mer: Terrarieoppsett og bioaktiv bunn

TEMPERATUR

Dagtemperaturen skal ligge på 24-27 °C, og om natten faller den 3-4 °C, til 20-24 °C. Svingningen over året skal være liten, 1-2 °C. Det passer med lavlandsklimaet i Pará.

Det skal ikke være noe solpunkt og ingen varmelampe. Varme er den største faren for små frosker i lukkede terrarier, og temperaturer over omtrent 28 °C er farlige. Mål temperaturen i froskenes høyde, og sørg for at terrariet kan kjøles ned om sommeren, for eksempel med ventilasjon eller en kjøligere plassering.

Det er ingen kjent vinterdvale. Om vinteren kan terrariet holdes litt tørrere, men det skal alltid være fuktige skjul.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal være omtrent 70-80 % midt på dagen og tett på 100 % morgen og kveld, og løvlaget og substratet skal være fuktig hele tiden. Sprøyt en eller to ganger om dagen med regnvann eller osmosevann, eller bruk et regnanlegg og en tåkemaskin på timer. Sørg for ventilasjon, slik at luften ikke blir stillestående, og slik at beplantningen ikke blir gjennomvåt over lengre tid av gangen.

En periode med litt mindre sprøyting etterfulgt av kraftig sprøyting etterligner skiftet mellom tørketid og regntid og kan sette i gang avlen. La aldri løv og skjul tørke ut: små frosker tørker raskt ut.

VANN OG VANNKVALITET

En vannskål er ikke nødvendig med mindre man vil ha yngel. Froskene får fuktigheten fra sprøyting og det fuktige løvet. Amfibier tar opp vann og stoffer gjennom huden, så bruk bare regnvann eller osmosevann til sprøyting, og unngå rengjøringsmidler og såpe i terrariet.

Til yngel kan man sette frem små, glatte vannbeholdere som ligner de vannfylte nøttene i naturen: et kokosskall, en liten keramikkopp eller en filmboks med 2-5 cm vann. Hold vannet rent, og skift det jevnlig. Rumpetrollene spiser hverandre, så hver beholder skal bare ha ett rumpetroll.

LYS OG UVB

Gi 10-12 timers lys om dagen med lysstoffrør eller LED til plantene. I naturen lever arten i skyggen under skogens kroner, så lyset skal gi plantene nok til å gro uten å varme opp terrariet. Det er ikke dokumentert at arten trenger UVB; svak UVB er valgfritt. Sørg for at det er rikelig med skygge, slik at froskene selv kan velge.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

A. castaneoticus lever i naturen av maur, termitter og andre små leddyr. I fangenskap fôres den med spretthaler, små bananfluer og små skrukketroll. Voksne dyr tar også litt større bananfluer (*Drosophila hydei*) og små sirisser, men start med de minste fôrdyrene.

Fôr annenhver til hver tredje dag, så mange fôrdyr som froskene spiser i løpet av et par timer. Fjern fôr som ikke er spist, slik at det ikke stresser froskene. Pudre fôrdyrene lett med et kalktilskudd og av og til med et vitamintilskudd. Hold egne fôrkulturer, slik at det alltid er ferske dyr.

Unger fôres hver dag med spretthaler og de minste bananfluene. Det finnes ingen faste fôrplaner for arten, så følg dyrenes vekt og form: en rund, men ikke feit, frosk er sunn.

ATFERD OG HÅNDTERING

A. castaneoticus er dagaktiv og lever mest på skogbunnen. Temperament og territorieatferd er ikke dokumentert, men *A. galactonotus* kan bli aggressiv mot artsfrender når den blir kjønnsmoden. Hold derfor høyst et par, og ha et ekstra terrarium klart til å skille dyr fra hverandre.

Hannen har en strupesekk og kaller i yngletiden; hvordan kallet høres ut, er ikke dokumentert. Frosker bør så vidt mulig ikke håndteres: huden er tynn og følsom, og håndteringen stresser dyrene. Når terrariet skal rengjøres, flyttes froskene med et rent plastbeger i stedet for med hånden. Vask alltid hendene før og etter.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hunnene er omtrent 2,5 mm større enn hannene, og bare hannen har strupesekk. Et dyr som kaller, er en hann, og et dyr som legger egg, er en hunn, så kjønn bestemmes best ut fra atferd over tid. Arten kan bli kjønnsmoden etter 5-7 måneder. Start gjerne med flere unger, slik at sjansen for å få begge kjønn øker.

PARRING

Paringen er ikke beskrevet i detalj for arten. Hos *A. galactonotus* kaller hannen og fører hunnen til et skjult sted der eggene legges. En litt tørrere periode etterfulgt av kraftig sprøyting kan sette i gang avlen; gå aldri så langt at froskene tørker ut. Avl i fangenskap er sjelden.

EGG OG RUMPETROLL

Eggene legges på bakken, og hannen vokter dem. Antallet per legging er ikke dokumentert; hos *A. galactonotus* er det 4-8 egg. Etter klekkingen bærer hannen rumpetrollene til små, midlertidige vannsamlinger, i naturen vannfylte paranøttskall, trehull og stubber.

Rumpetrollene er rovdyr og spiser mygglarver, mindre rumpetroll og plantemateriale, så hvert rumpetroll må ha sin egen beholder. Fôr med fiskefôr, mygglarver og alger. Vannet skal være rent og ha samme temperatur som terrariet. Yngelpleie utover vokting og transport er ikke dokumentert.

METAMORFOSE

Klekketid og larvetid er ikke dokumentert for arten. Hos søsterarten *A. quinquevittatus* klekkes eggene etter 10-14 dager, og hos *A. galactonotus* varer larvetiden 60-90 dager. I naturen utvikler rumpetrollene seg raskt, fordi vannsamlingene tørker ut, så larvetiden kan være kortere.

Når forbena kommer fram, må rumpetrollet ha grunt vann og lett tilgang til land via et skrått stykke kork eller bark. Flytt det til et fuktig, innkjørt oppdrettsterrarium når halen nesten er resorbert.

OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede ungene er veldig små. Hold dem i et lite, innkjørt terrarium med fuktig løv og mange skjul, og gi dem spretthaler hver dag; etter omtrent en uke tar unger av søsterarten også de minste bananfluene. Tilskudd av kalk og vitaminer gis noen ganger i uken. Vekst og tidspunkt for omplassering er ikke dokumentert for arten. Hold ungene adskilt fra voksne, og sett dem først sammen med andre når de er nesten utvokste.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

Helse og vanlige feil

Det er ikke dokumentert noen sykdomsliste for arten, så stellet følger det som gjelder pilgiftfrosker generelt. De viktigste fallgruvene er:

- Overoppheting. Temperaturer over omtrent 28 °C er farlige. Mål temperaturen i froskenes høyde.
- For tørt terrarium. Små frosker tørker raskt ut. Sprøyt daglig, og hold løvlaget fuktig.
- Mangel på kalk og vitaminer. Pudre fôrdyr fra kulturer med et tilskudd.
- Stress og aggresjon. Skill dyr fra hverandre ved jaging og slåssing.
- Dårlig vann og urene redskaper. Bruk rene redskaper, og skift vann i yngelbeholdere ofte.

Kontakt en veterinær med kunnskap om amfibier hvis en frosk slutter å spise, går ned i vekt, sitter slapp eller har sår eller misfarget hud. Hold nyinnkjøpte dyr adskilt i 30-45 dager.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.